

แนะนำหนังสือ 《西方语言学史》 ประวัติศาสตร์ภาษาศาสตร์ตะวันตก ของ เฮย่า เสี่ยวผิง

สุขพรรษา จตุรวัฒนา *

ภาษาศาสตร์เป็นศาสตร์แขนงใหญ่ในวงการวิชาการตะวันตก สำหรับหนังสือประวัติศาสตร์ภาษาศาสตร์ตะวันตก โดย ศาสตราจารย์ เฮย่า เสี่ยวผิง ได้จัดเรียงเนื้อหาตามลำดับเวลา บอกเล่าผ่านผลงานสำคัญของบุคคลสำคัญในช่วงเวลานั้น ทำให้รับรู้ได้ว่าการค้นพบต่างๆ ได้ร้อยเรียงความรู้และต่อยอดความรู้ให้เป็นระบบขึ้นเรื่อยๆ จนเป็น “ภาษาศาสตร์” อย่างในปัจจุบัน แบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอน ได้แก่ ภาษาศาสตร์ยุคโบราณ ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ และภาษาศาสตร์ทั่วไป

ภาษาศาสตร์ยุคโบราณ

ต้นกำเนิดของภาษาศาสตร์ในยุคแรก เริ่มจากการหาคำตอบของสรรพสิ่งต่างๆ จากพระคัมภีร์พันธสัญญาเดิม ประเด็นแรก คือ ภาษามาจากไหน พระคัมภีร์ระบุว่า พระเจ้าเป็นผู้สร้างภาษาให้แก่มนุษย์ มนุษย์มีศักยภาพในการพูดและพัฒนาภาษา ประเด็นที่สอง คือ เหตุใดมนุษย์จึงมีภาษาที่แตกต่างกัน คำตอบคือ หากทุกคนพูดภาษาเดียวกัน มนุษย์จะมีพลังมหาศาลกว่าพระเจ้า หากพูดกันคนละภาษาย่อมสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง ประเด็นที่สาม คือ การบูชาภาษา เนื่องจากพระคัมภีร์ระบุว่า พระเจ้าออกคำสั่งสร้างมนุษย์และโลก ภาษาจึงเป็นพลังสร้างโลก ฉะนั้น สำหรับมนุษย์แล้ว ภาษาจึงเปรียบเสมือนมนต์วิเศษ

กรีกโบราณเป็นต้นกำเนิดภาษาศาสตร์ของตะวันตก ประเด็นหลัก คือ ความสัมพันธ์ของภาษา ความคิด และการมีอยู่ นักปรัชญากรีกโบราณผู้เลื่องชื่อได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ เช่น พาร์เมนิดีสให้ข้อคิดเห็นว่า ภาษาและความคิดมีอยู่เพื่อเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง นั่นคือ ขณะที่กำลังใช้ความคิดอยู่นั้น เรากำลังนึกถึงเป้าหมาย สิ่งของ หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งอยู่ เพราะความคิดที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับสิ่งใดๆ อยู่เช่นนั้นไม่มีจริง ไสกราตีสและเพลโตให้แนวทางในการขบคิดเรื่องนี้ว่า ความคิด ภาษา และการมีอยู่ เป็น 3 ส่วนที่แยกออกจากกัน ความสัมพันธ์ของทั้งสามส่วนนี้มีทั้งเหมือนกันและต่างกัน พื้นฐานที่ไม่เปลี่ยนแปลงสำหรับความคิด คือ “แนวคิดที่เป็นไปตามเหตุผล” สำหรับภาษา คือ แนวความคิด สำหรับการมีอยู่ คือ แก่นสารของสรรพสิ่งที่มีอยู่อย่างนิรันดร์

อีกประเด็นหลัก คือ นิรุกติศาสตร์ ในบทสนทนา (Cratylus) ของเพลโต ส่วนหนึ่งได้ถกเถียงเรื่อง “ประวัติของคำ” ซึ่งหากมองรวมถือว่า เป็นการเดาที่มาและเดาผิดเสียเป็นส่วนใหญ่ เพราะค้นหาประวัติของคำจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำกับเสียงที่คล้ายคลึงกัน

* Sukpansa Jaturawattana (林银贞) นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง

ส่วนชนิดของคำ หรือหลักไวยากรณ์นั้น ในผลงานเรื่อง **Categories** อริสโตเติลได้แยกโครงสร้างภาษาเป็น 2 แบบ คือ แบบง่ายกับแบบซับซ้อน และในโครงสร้างภาษาแบบง่ายได้แบ่งประเภทคำต่างๆ เป็นแนวทางในการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาต่อไป

ประเด็นสุดท้าย คือ การใช้ภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการขัดเกลาสำนวน เนื่องจากชาวกรีกโบราณให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับวาทศาสตร์เมื่อต้องพูดต่อสาธารณชน การบ่มเพาะภาษาภาพพจน์อย่าง สละสลวยจะช่วยส่งเสริมทักษะการอภิปรายได้เป็นอย่างดี ข้อสำคัญของการขัดเกลาภาษาภาพพจน์คือ ต้องเรียนรู้ว่าสำนวนประเภทใดควรใช้ในสถานการณ์ใด

เมื่อเข้าสู่ยุคโรมันเรื่องราวของ ชาวโรมันสืบทอดความเจริญของชาวกรีกโบราณ และประสบความสำเร็จ ก้าวนำชาวกรีกโบราณ 3 ด้าน ได้แก่ การปกครองที่เข้มแข็งโดยรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง ใช้หลักคำสอนของ คริสต์ศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน และกำหนดให้ภาษาละตินเป็นภาษากลางในการสื่อสาร อนึ่ง ภาษาละตินและภาษากรีกนั้นคล้ายคลึงกัน เพียงแก้ไขบางจุดในหนังสือไวยากรณ์ภาษากรีกก็สามารถนำไปใช้ กับภาษาละตินได้ทันที ในเบื้องต้น วาร์โร (Marcus Terentius Varro) เป็นผู้เดียวที่ค้นคว้าไวยากรณ์ละติน ซึ่ง เทียบเคียงได้กับภาษาศาสตร์เชิงประยุกต์ในปัจจุบัน เขาแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การศึกษาที่มาของคำ (เกิดจากการแตกเป็นส่วนใหญ่) การศึกษารูปคำ (จำแนกวิธีการเปลี่ยนคำเสริมท้ายคำ (suffix) สองประเภทออกจากกัน) และการศึกษาโครงสร้างไวยากรณ์ (ไม่ได้ค้นพบอะไรมากนัก) ต่อมา Marcus Fabius Quintilianus เห็นว่า มีแต่คนดีเท่านั้นที่จะเรียนวาทศาสตร์ได้ (ซึ่งขัดแย้งกับอริสโตเติลที่ว่า ไม่ว่าจะดีหรือเลวก็สามารถมีความรู้ทางวาทศาสตร์ได้) โดยมีหลักการว่า การอ่านจำบทเรียนนั้น ต้องเข้าใจความหมายและพูดโดยใช้ภาษา ของตนได้ เขาเน้นย้ำว่า หากสามารถพูดได้ตามที่เข้าใจ ก็จะสามารถเรียนรู้ได้ทุกอย่าง เขาจึงไม่สนับสนุนให้เด็กท่องจำบทกลอนที่ยากเกินกว่าจะเข้าใจได้ ผลงานด้านภาษาศาสตร์ชิ้นสุดท้ายก่อนที่แสงสว่างจะถูกยุคมืดกลืนกินนั้นคือ **Institutiones grammaticae** ของ Priscianus Caesariensis ถือได้ว่าเป็นผลงานที่เขียนบรรยาย ภาษาละตินได้ละเอียดครบถ้วนทุกเนื้อหา

ตะวันตกก้าวเข้าสู่ยุคมืดในสมัยกลาง (ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 5-14) แต่ทั่วยุโรปยังคงสานต่อ ระบบการศึกษาแบบกรีก-โรมัน เรียกว่า “ศาสตร์ 7 ประเภท” ได้แก่ ไวยากรณ์ การกล่าวนวน ตรรกศาสตร์ ดนตรี คณิตศาสตร์ เรขาคณิต และดาราศาสตร์ สำหรับไวยากรณ์นั้น ศึกษาโครงสร้างของภาษาละตินโดยใช้ หนังสือที่ชาวโรมันเขียนในเบื้องต้น ต่อมาแต่ละประเทศปรับเนื้อหาให้เหมาะสมแก่ประเทศของตน จึงกล่าวได้ว่า หนังสือไวยากรณ์ภาษาต่างๆ ในยุโรปมีต้นกำเนิดจากหนังสือไวยากรณ์ภาษาละติน เมื่อแต่ละประเทศเน้น จุดอ่อนและจุดแข็งในการเรียนไวยากรณ์ละตินของตนและค้นพบความคล้ายคลึงระหว่างภาษา จึงนำหลักการ ทั่วไปของไวยากรณ์ละตินมาปรับเขียนหนังสือไวยากรณ์ของภาษาตน

ภาษาศาสตร์ในสมัยกลางยังคงสนใจเรื่องที่มาของคำกับการนำภาษาละตินมาเปรียบเทียบหรือแบ่ง ชนิดคำ จุดเด่นของสมัยกลาง ได้แก่ 1) หนังสือ **Grammatica Speculative** ที่อธิบายการแบ่งคำ 8 ประเภท ในภาษาละตินใหม่ โดยเน้นที่ความหมายของคำ มิใช่การเปลี่ยนแปลงรูปคำตามแบบเดิม ผลงานด้าน ภาษาศาสตร์ให้ความสำคัญแก่องค์ประกอบของคำ 2) ดันเต้ (Dante Alighieri) กวีสมัยกลาง ผู้โจมตีหนังสือ หลักไวยากรณ์ละตินเล่มเก่า เป็นผู้แผ่อิทธิพลแนวคิดเกี่ยวกับไวยากรณ์ในสมัยกลาง

สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ มีอิทธิพลต่อวรรณคดีและศิลปะ ทั้งยังปลุกกระแสการแสวงหาธรรมชาติ จึงเป็นสมัยแห่งการผสมผสานระหว่างศิลปะกับวิทยาการ แนวคิดหนึ่งที่หยั่งรากนับแต่สมัยกรีกโบราณมาจนถึงปัจจุบัน คือ ความเชื่อในเรื่องความสมดุลของทุกสิ่ง ที่เกิดขึ้นและเป็นไปตามธรรมชาติ นักภาษาศาสตร์ในสมัยนี้ได้พัฒนาประเด็นสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1) ผลพลอยได้ของการฟื้นฟูศิลปวิทยาการที่มีผลต่อภาษา ได้แก่ แทนพิมพ์ของกูเตนเบิร์ก กับการค้นพบดินแดนใหม่ แทนพิมพ์ที่ถอดได้ของกูเตนเบิร์กกระตุ้นการแพร่กระจายของภาษาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เป็นการช่วยปลดพันธะของภาษาต่างๆ ในยุโรปออกจากภาษาละติน ภาษาต่างๆ จึงพัฒนาไปอย่างแพร่หลาย ส่วนการค้นพบดินแดนใหม่เป็นการสำรวจโลกและแผ่ขยายลัทธิจักรวรรดินิยมไปยังดินแดนอื่นๆ นอกยุโรป ทำให้นักภาษาศาสตร์ในยุโรปได้เห็นรูปแบบของภาษาอื่นๆ จึงทบทวนแนวคิดทฤษฎีและวิธีการวิจัยต่างๆ

2) นักมนุษยนิยมกับความสนใจด้านภาษา นักมนุษยนิยมให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมในภาษาโบราณและเอกสารโบราณ และตั้งส่วนที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อปัจจุบันมาประยุกต์ใช้ เมื่อภาษาละตินเสื่อมลงและไม่อาจหาภาษาใหม่เป็นภาษากลางในการสื่อสารได้ จึงได้เกิดแนวคิด “สังคมในอุดมคติ” ในผลงานมากมายที่พรรณนาสภาพสังคมแห่งอนาคต โดยมีจุดหมายในการปฏิรูปทางสังคม เช่น **ยูโทเปีย:มหานครในฝัน** (Utopia) ของเซอร์ทอมัส มอร์ (Sir Thomas More) **เมืองพระอาทิตย์** (The City of the Sun) ของคัมปานลลา (Tommaso Campanella) **Christianopolis** ของแอนเดรีย (Johann Valentin Andreae) ที่สะท้อนให้เห็นระบบการศึกษาโบราณ ภาษาที่ใช้ และความเป็นอยู่ของสังคมยุโรปในสมัยนั้น นอกจากนี้ สังคมในโลกอนาคตยังชี้ให้เห็นปัญหาด้านการใช้ภาษา ซึ่งเป็นเรื่องของการใช้ภาษาและตัวอักษรที่เป็นหนึ่งเดียวกัน

3) การวิจัยด้านไวยากรณ์ในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ค่อนข้างจะให้ความสำคัญกับภาษาฮีบรู เพราะเห็นว่าเป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ ในช่วงปลายสมัยนี้จึงเริ่มมีผู้เขียนตำราไวยากรณ์ภาษาอาหรับ

ชาวยุโรปนับแต่สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการเป็นต้นมา มีจุดเด่นที่ไม่เคยหยุดทำความรู้จักภาษาแปลกใหม่ จึงรับรู้และเรียนรู้ภาษาต่างถิ่นมากขึ้น การสะสมเอกสารภาษาต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เกิด “หนังสือตัวอย่างภาษา” ขึ้นในศตวรรษที่ 16 โดยรวบรวมคำศัพท์ภาษาต่างๆ ที่ชาวยุโรปรับรู้เข้าใจไว้ด้วยกัน ตัวอย่างของภาษารวบรวมมา ส่วนใหญ่ถอดความหมายมาจากพระคัมภีร์ เมื่อมาจากแหล่งที่มาเดียวกันจึงง่ายต่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

ศตวรรษที่ 17-18 ถือเป็นยุคแห่งการก่อเกิดภาษาศาสตร์ นักปรัชญาและนักวิทยาศาสตร์พากันค้นหาคำตอบทางภาษาศาสตร์ ใน 3 ประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1) **ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิด** จอห์น ล็อก (John Locke) นักปรัชญาชาวอังกฤษพบว่าการศึกษาพิจารณาความรู้จำต้องศึกษาภาษา เพื่อใช้แสดงแนวคิดและส่งต่อแนวคิด จอห์น ล็อก ชี้ให้เห็นว่าการใช้ภาษาให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายของเราได้ถูกต้อง มีเงื่อนไขว่า ต้องศึกษาแนวคิดในใจของผู้อื่น และศึกษาเรื่องราวที่เป็นจริง

2) **ภาษาเกิดขึ้นได้อย่างไร** เป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมากในศตวรรษที่ 18 เฮาเตอร์ (Johann Gottfried von Herder) ตอบคำถามเรื่องนี้ได้ดีที่สุด เขามีพื้นฐานแนวคิดเรื่อง “สติปัญญา” โดยเชื่อว่า สัตว์ทุกชนิดมีสัญชาตญาณพิเศษเฉพาะตัว แต่มนุษย์มีน้อยและอ่อนมาก และเป็นเพราะเหตุนี้ มนุษย์จึงสามารถ

ขยายอาณาเขตออกไปได้ไกลและพัฒนาความเป็นอิสระ สติปัญญาของมนุษย์เป็นแรงผลักดันให้เกิดภาษา ทุกๆ ความคิดเกิดจากความรู้จัก ฉะนั้นจึงไม่มีสิ่งใดเกิดก่อนความรู้สึกรู้จักคิด

3) เรื่องไวยากรณ์สากล (Universal Grammar) พิจารณาได้จากมุมมองของนักวิชาการ เช่น ประสบการณ์นิยม เหตุผลนิยม ตลอดจนมุมมองที่อยู่ตรงกลางระหว่างสองแนวคิดนี้ ไวยากรณ์สากล คือการเปิดเผยโครงสร้างทางภาษาที่แตกต่างกันของภาษาต่างๆ แตกต่างจากภาษาสากล (ภาษา หรือตัวอักษร ที่คิดค้นขึ้นมาเพื่อให้เป็นสากล)

ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ

ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ เป็นสาขาหนึ่งของภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ที่ใช้การเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นภาพความเปลี่ยนแปลงของกฎต่างๆ การสืบสร้างประวัติของภาษาทำให้วิจัยภาษาต่างๆ ได้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ มี 2 ประการ ได้แก่ การสำรวจภาษาทั่วโลก และการศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาสันสกฤต

การรวบรวมตัวอย่างภาษาทั่วโลกก่อนศตวรรษที่ 18 มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแผ่ศาสนาเป็นหลัก แต่หลังจากนั้นเป็นการค้นคว้าทางภาษาศาสตร์ การรวบรวมตัวอย่างภาษาทั่วโลกส่วนใหญ่เป็นผลงานของประเทศรัสเซีย เช่น *Linguarum totius orbis vocabularia comparativa* เป็นหนังสือเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาต่างๆ ทั่วโลก ที่ได้รับการสนับสนุนจากพระนางแคทเธอรีนมหาราชินีแห่งรัสเซีย (Catherine the Great, Catherine II; Yekaterina Velikaya) การเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาทั่วโลกชุดนี้ ได้รวบรวมภาษาไว้ถึง 200 ภาษา (รวมทั้งภาษาถิ่น) และคำศัพท์ด้านตัวเลขอีก 25 ภาษา

นับแต่ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา นักวิชาการได้สังเกตเห็นความคล้ายคลึงกันระหว่างภาษากรีก ภาษาละติน และภาษาสันสกฤต จึงตระหนักว่า สามารถนำภาษาสันสกฤตมาเปรียบเทียบได้ แต่ยังไม่มีความคล้ายคลึงกันนั้นได้ จนกระทั่งเซอร์วิลเลียม โจนส์ (Sir William Jones) ค้นพบความเชื่อมโยงโดยบังเอิญว่า ภาษาเหล่านี้มีรากเดียวกัน ชนเกอร์ (Friedrich Schlegel) สนับสนุนการวิจัยภาษาสันสกฤต โดยกล่าวว่า รากศัพท์ภาษาสันสกฤตจำนวนมาก มีลักษณะเหมือนกับภาษากรีก ละติน ตุรกี เปอร์เซีย และระบบโครงสร้างไวยากรณ์ชั้นลึกก็มีความใกล้เคียงกัน จึงได้วางรากฐานทฤษฎีพื้นฐานทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ และกำหนดรูปแบบที่ชัดเจนให้แก่ภาษากลุ่มตระกูลอินโด-ยูโรเปียน (Indo-European languages)

ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ มาจากการวิจัยภาษากลุ่มตระกูลเยอรมัน (Germanic languages) สาขาวิจัยใหม่นี้วางโครงสร้างวิจัยโดยใช้งานวิจัยภาษาสันสกฤต โดยทั่วไปถือว่า ราสค์ (Rasmus C. Rask) บ็อพพ์ (Franz Bopp) และกริมม์ (Jacob Grimm) เป็นผู้บุกเบิกสาขานี้ และผลงานของทั้งสามมีความสำคัญต่อการศึกษภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ แต่ว่า **ประวัติศาสตร์ภาษาศาสตร์ตะวันตก** ของผิงเหยา มีรายละเอียดเพียงเรื่องของกริมม์ เจ้าของ “กฎของกริมม์”

พัฒนาการของภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ แบ่งได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงต้นและช่วงปลาย ในช่วงต้นเป็นก้าวลึกแห่งการพัฒนา เช่น เซอร์วิลเลียม โจนส์กับผลงานชุด **On the Conjugation System of Sanskrit in comparison with that of Greek, Latin, Persian and Germanic** (1833-

1836) ที่ขยายเป้าหมายการเปรียบเทียบทางภาษาไปจนเกือบจะครบทั่วตระกูลภาษาอินโด-ยูโรเปียน ต่อมา ผลงานค้นคว้าของพ็อตต์ (August Pott) นักภาษาศาสตร์ชาวเยอรมันที่วิจัยเรื่อง “ที่มาของคำในภาษาตระกูลภาษาอินโด-ยูโรเปียน” เป็นตัวอย่างผลงานวิจัยซึ่งเปรียบเทียบที่มาของคำในกลุ่มตระกูลภาษาอินโด-ยูโรเปียน รุ่นบุกเบิก และ ใน ค.ศ. 1861 งานวิจัยกลุ่มนี้เป็นรูปเป็นร่างขึ้น เมื่อชเลเยอร์ (August Schleicher) ได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติในช่วงครึ่งศตวรรษแรก

ช่วงปลายแห่งพัฒนาการของภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ ปรากฏในช่วงทศวรรษ 1870 เมื่อมีจุดเปลี่ยนไปสู่งานวิจัยด้านสัทศาสตร์ ดังเช่น เเวอร์เนอร์ (Karl Verner) ผู้ค้นพบว่า เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบที่ตรงกันของภาษาในยุโรปกับภาษาสันสกฤตแล้ว การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะนั้นค่อยๆ ทำหน้าที่อะไรบางอย่างขึ้นมา ซึ่งสำหรับทฤษฎีสัทศาสตร์ว่าด้วยเรื่อง “กฎของกริมม์” (Grimm’s Law) นั้น ในข้อนี้ถือว่าเป็นข้อยกเว้นพิเศษ แต่เวอร์เนอร์พบว่า มีหลักที่นำไปสามารถจับจุดได้ จึงได้รับการขนานนามใหม่ว่า “กฎของเวอเนอร์” (Verner’s Law)

กลุ่มไวยากรณ์ใหม่ (Neogrammarians) เป็นการรวมกลุ่มกันของนักภาษาศาสตร์ของเยอรมนีในช่วงปลายทศวรรษ 1870 นำโดย Hermann Osthoff, Karl Brugmann, Hermann Paul, Berthold Delbruck เป็นต้น นักภาษาศาสตร์เหล่านี้ต่างก็ค้ำความเป็นตามแบบนักธรรมชาตินิยม กฎเกณฑ์พื้นฐานของกลุ่มไวยากรณ์ใหม่มี 2 ประการ คือ 1) กฎเกณฑ์ทางสัทศาสตร์ไม่มีข้อยกเว้น ทุกๆ การเปลี่ยนแปลงของระบบเสียงมีที่มาที่ไป เป็นไปได้ยากที่จะมีข้อยกเว้น 2) ประโยชน์ของความคล้ายคลึงกันทางรูปแบบภาษา ทำให้เกิดการเชื่อมโยงทางรูปแบบ กล่าวคือ อาศัยการอนุมานโดยการเปรียบเทียบทำให้เกิดรูปแบบทางภาษาใหม่ๆ ขึ้น

ภาษาศาสตร์ทั่วไป

ภาษาศาสตร์ทั่วไปเกิดจากการนำภาษาต่างๆ มาเปรียบเทียบกัน เป็นการนำผลการวิจัยภาษาต่างๆ จากภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ แล้วสรุปรวบยอดอีกทีหนึ่ง นักภาษาศาสตร์ชาวเยอรมัน Wilhelm von Humboldt ถูกทำให้เป็นผู้วางรากฐานภาษาศาสตร์ทั่วไป เขาได้แสดงกฎพื้นฐานทางภาษาศาสตร์มากมาย ทั้งยังชี้ให้เห็นว่า ยิ่งศึกษาเปรียบเทียบภาษาต่างๆ มาก จะยิ่งเห็นถึงโครงสร้างภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างมากตามไปด้วย นี่คือการมาของทฤษฎี “linguistics world view” อันมีชื่อเสียงของเขา ที่เห็นว่า การมองภาษาศาสตร์ในแบบของตน เป็น “สัจธรรมที่เรียบง่าย” เพราะโครงสร้างทางภาษาต่างๆ ทำให้เห็นความแตกต่าง เนื่องจากแต่ละชนชาติไม่เหมือนกัน สำหรับเขาแล้วนี่คือความจริงที่แจ่มแจ้ง ชนิดของโครงสร้างและการแบ่งประเภทย่อยเริ่มขึ้นจากงานวิจัยของ W. von Humboldt ในช่วงต้นศตวรรษที่ 19

แม้ว่านักภาษาศาสตร์จะให้ความสนใจและมีการค้นคว้าเกี่ยวกับการศึกษาเฉพาะยุคสมัยหนึ่งมาก่อนบ้าง แต่กล่าวได้ว่า นับตั้งแต่หนังสือ **General Linguistics** ของ Ferdinand de Saussure ออกมานั้น ผู้คนพากันเดินตามรอยของ F. de Saussure ทั้งสิ้น ในปัจจุบันถือว่าหนังสือ **General Linguistics** เล่มนี้เป็นรากฐานแห่งภาษาศาสตร์ แม้ว่าการศึกษาทางภาษาศาสตร์จะมี 2 วิธี ได้แก่ การศึกษาภาษาในช่วงเวลาหนึ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้น กับการศึกษาภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงจากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่ง แต่สำหรับ F. de Saussure นั้น “ภาษาศาสตร์” คือ การศึกษาภาษาศาสตร์เฉพาะยุคสมัยหนึ่ง และ

ศึกษาวิจัยเพียงสิ่งเดียว คือ สภาพของภาษา ณ เวลานั้น สำหรับการเกิดของภาษาและการเปลี่ยนแปลงของภาษานั้นเป็นหน้าที่ของนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติที่จะต้องศึกษาต่อไป คุณูปการของ F. de Saussure ที่ได้มอบให้แก่วงการภาษาศาสตร์ คือ การสรุปและรวบรวมระบบทฤษฎีในการสร้างสาขาภาษาศาสตร์เฉพาะยุคสมัย และปลุกกระแสให้นักภาษาศาสตร์เห็นความสำคัญของการศึกษาภาษาเฉพาะยุคสมัยหนึ่งขึ้นมา

ภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง (Structural Linguistics) นี้หมายถึงภาษาศาสตร์ในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นยุคทองของทฤษฎีโครงสร้าง ในยุโรปมีกลุ่มปราก กลุ่มโคเปนเฮเกน กลุ่มลอนดอน และในอเมริกามีกลุ่มอเมริกัน

1) นักภาษาศาสตร์กลุ่มปราก รวมตัวเมื่อทศวรรษ 1920 โดยยึดแนวคิดแบบ “หน้าที่-โครงสร้าง” นักภาษาศาสตร์กลุ่มปรากให้ความสำคัญมากในเรื่อง “หน้าที่ (function)” และมีความเห็นว่าคุณค่างานวิจัย คือ การศึกษาหน้าที่ ซึ่งแสดงที่มาของโครงสร้างในส่วนต่างๆ ของภาษาต่างๆ ขณะที่มิกิจกรรมทางภาษากล่าวคือ นอกเหนือจากการวิเคราะห์โครงสร้างของภาษาแล้ว ยังต้องอธิบายว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนี้

2) นักภาษาศาสตร์กลุ่มโคเปนเฮเกน รวมตัวเมื่อครึ่งแรกของศตวรรษที่ 19 ต้นศตวรรษที่ 20 เน้นการวิจัยภาษาที่ไม่ใช่เชิงประยุกต์ มีระบบทฤษฎีของตน เรียกว่า Glossematics ซึ่งถือเป็นทฤษฎีสำคัญที่สานต่อแนวคิดของ F. De Saussure กลุ่มโคเปนเฮเกนเห็นว่า ภาษามีสองมิติ คือ เนื้อหาและการแสดงออก ซึ่งสามารถแยกย่อยลงไปได้เรื่อยๆ จนไม่สามารถแยกย่อยได้ ส่วนที่เล็กที่สุดที่ไม่สามารถแยกย่อยได้คือสัญลักษณ์

3) นักภาษาศาสตร์กลุ่มลอนดอน มีนักภาษาศาสตร์นามว่า John Rupert Firth เป็นตัวแทนกลุ่มงานหลักที่กลุ่มลอนดอนศึกษาคือการค้นคว้าด้านสัทศาสตร์ ในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 นั้น การศึกษาสัทศาสตร์วนอยู่กับเนื้อหาเรื่องหน่วยเสียง (phoneme) แต่ J. R. Firth เห็นว่า คำว่า “หน่วยเสียง” มีข้อจำกัดมากเกินไป จึงได้เสนอให้ย่อยส่วนคำของหน่วยเสียง ออกมาเป็นจังหวะของเสียง (rhythm) เพราะคำนี้สามารถรวมเอาเอกลักษณ์ของขอบเขตตำแหน่งของเสียงที่เกิดตามปกติเข้ามาไว้ด้วยกันได้

4) นักภาษาศาสตร์กลุ่มอเมริกา โดยทั่วไปเห็นว่า William Dwight Whitney คือผู้จุดประกายทฤษฎีพื้นฐานของภาษาศาสตร์อเมริกา เขาเห็นว่า โครงสร้างพิเศษของภาษาอินเดียแดงนั้น ไม่ควรจะนำวิธีค้นคว้าวิจัยของวงการภาษาศาสตร์ยุโรปมาใช้ บุคคลสำคัญในวงการภาษาศาสตร์อเมริกามีดังนี้

Franz Boas เป็นผู้ร่วมรวมงานวิจัยเรื่องภาษาอินเดียแดง ในต้นศตวรรษที่ 20 นั้น ชาวพื้นเมืองอเมริกันหรืออินเดียแดงกำลังถูกกลืนไป F. Boas เห็นว่าควรศึกษาภาษาพื้นเมืองอย่างลึกซึ้ง ไม่เพียงแต่ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น บุคคลอื่นที่สนใจก็สามารถร่วมสำรวจได้ นับตั้งแต่เขาได้ตั้งสาขาภาษาศาสตร์ภาษาภาคพื้นทวีปอเมริกาขึ้นนั้น วงการภาษาศาสตร์อเมริกาได้ให้ความสำคัญต่อการสำรวจวิจัยภาษาและวัฒนธรรมของภาษาพื้นเมืองบนภาคพื้นทวีปเป็นพิเศษ Edward Sapir มีแนวคิดที่ภาษาคือสิ่งตกทอดมาเป็นพันหมื่นปีทีค่อยๆ พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ มีโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่สมบูรณ์และมีวิธีการแสดงออกในแบบต่างๆ มากมาย ทุกภาษาล้วนมีรูปแบบที่สมบูรณ์ แนวคิดนี้เกิดจากมุมมองที่ว่า วัฒนธรรมที่ต่างกันทำให้เกิดความต่างของโครงสร้างทางภาษา จึงนำไปสู่การมองโลกที่ต่างกัน ส่วน Leonard Bloomfield ได้รับแรงบันดาลใจจาก “ภาษาศาสตร์จิตวิทยา” เขาศรัทธาเรื่องกลไก (mechanism) หรือ พฤติกรรมวิทยา (behaviorism) จึงให้นิยามคำว่า “ความหมาย” ว่า เป็นผลของการ “กระตุ้น-ตอบรับ” ทางพฤติกรรมโดยมีตัวอย่างที่มีชื่อเสียงที่สุด

เรื่อง “ตัวอย่างการอยากกินแอปเปิ้ล” แนวคิดการวิจัยของ L. Bloomfield ถือเป็นแนวคิดหลักในการทำวิจัยด้านภาษาศาสตร์ของอเมริกาในศตวรรษที่ 20 ช่วงทศวรรษ 1940- ทศวรรษ 1950

หากกล่าวถึง W. von Humboldt คือผู้ก่อตั้งภาษาศาสตร์ทั่วไป และ F. de Saussure คือผู้ตั้งสาขาภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างแล้ว นักภาษาศาสตร์คนสำคัญคนต่อไปก็คือ โนม ชอมสกี (Noam Chomsky) นับตั้งแต่ครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ชอมสกีได้พัฒนาและเสนอทฤษฎีที่เขย่าวงการภาษาศาสตร์ และเป็นบุคคลที่ยังมีชีวิตในปัจจุบัน ผลงานที่มีชื่อเสียง คือ ทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรต (หรือไวยากรณ์เพิ่มพูน หรือไวยากรณ์พึงพา) สำหรับภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างกลุ่มอเมริกันนั้น ทั้ง E. Sapir และ L. Bloomfield ต่างเห็นว่า ภาษากับชีววิทยาไม่มีความเกี่ยวข้องกัน ทว่าชอมสกีกลับเห็นว่าภาษาเป็นกลไกที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดและความสามารถทางภาษาที่ทุกคนมีที่สามารถพิสูจน์ได้ ทฤษฎีของโนม ชอมสกี ไม่หยุดที่จะพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่องนับตั้งแต่การเสนอทฤษฎีครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน

หนังสือเล่มนี้เป็นการบอกเล่าเรื่องราวทางภาษาศาสตร์ผ่านทางผลงานวิจัยต่างๆของนักภาษาศาสตร์ในแต่ละยุคสมัย เส้นทางของภาษาศาสตร์ได้เดินทางตามกาลเวลาและความสามารถที่มนุษย์ในแต่ละยุคสมัยพึงกระทำได้เพื่อไขความสามารถที่ลึกลับนี้ จวบจนปัจจุบันและในอนาคตการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ยังคงคุณค่าในตัวเสมอ เพราะภาษาคือสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราจึงต้องศึกษาและเรียนรู้การเปลี่ยนนั้นๆ ที่แม่นยำเทคโนโลยีปัจจุบันก็ยังมีอาจล้ำหน้าศักยภาพอันไร้ขีดจำกัดด้านภาษาของมนุษย์ไปได้

